

Wiesława Martyniuk

"Nauczyciele i rodzice. Współpraca w wychowaniu", oprac. Inetta Nowosad, Zielona Góra 2001 : [recenzja]

Nauczyciel i Szkoła 3-4 (16-17), 387-389

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wiesława Martyniuk

Recenzja pracy zbiorowej pod redakcją
Inetty Nowosad
*Nauczyciele i rodzice. Współpraca
w wychowaniu*

Wyd. Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2001, s. 292.

Przełom lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych przyniósł w Polsce istotne zmiany polityczne, społeczne i ekonomiczne. Permanentnym przeobrażeniem ulega także teoria i praktyka rzeczywistości edukacyjnej. W kontekście dokonującego się procesu decentralizacji życia społecznego i budowania podstaw społeczeństwa obywatelskiego, rodzice jako pokolenie przetwarzające i tworzące dorobek kulturowy oraz społeczny stają się ważnymi partnerami instytucji wychowawczych. Postrzeganie rodziców uczniów jako kompetentnych partnerów w kreowaniu nowej, jakościowo lepszej rzeczywistości szkolnej wynika z przeświadczenia, iż tylko wspólny front działań rodziców i nauczycieli, ich właściwa i harmonijna współpraca zagwarantują dzieciom warunki optymalnego rozwoju. W zreformowanej szkole mamy do czynienia z nowym modelem stosunków rodziny i szkoły. Akcentuje się w nim ogromne znaczenie wychowawczego oddziaływania rodziny na młode pokolenie. Podkreśla się także, iż rodzice są ważnym ogniwem w tworzeniu i realizacji rozwiązań, sprzyjających demokratyzacji życia w szkole. Uprawnia ich to do wyrażania opinii we wszystkich kwestiach związanych z edukacją i wychowaniem ich dzieci.

Czas przemian oświatowych z zarysowanymi tendencjami do uspołecznienia szkoły skłania do refleksji, stając się przyczynkiem do intensywnych poszukiwań nowych perspektyw dla relacji rodzina-szkola. Owoce przemyśleń na ten właśnie temat jest książka, pod redakcją Inetty Nowosad zatytułowana „Nauczyciele i rodzice. Współpraca w wychowaniu”, która ostatnio ukazała się na rynku wydawniczym.

Publikacja, o której mowa z różnych względów zasługuje na uwagę. Po pierwsze, godna podkreślenia jest aktualność problemów podjętych przez autorów poszczególnych artykułów. Tę cechę wykazują zarówno problemy ogólne, dotyczące wybranych aspektów wzajemnie korzystnej współpracy nauczycieli i rodziców, między innymi jej płaszczyzn i form, jak i szczegółowe, odnoszące się do poznania mechanizmów odpowiadających za jakość relacji szkoły i domu rodzinnego ucznia oraz ukazania nowych możliwości w kreowaniu tychże stosunków. Godnymi uwagi są także tezy, dotyczące ewentualnych trudności i barier w kontaktach rodziców ze szkołą.

Po drugie, książka stanowi udaną próbę dwustronnego spojrzenia na problematykę współpracy domu rodzinnego i szkoły z punktu widzenia ludzi nauki - teoretyków związanych z problemami wychowania i edukacji oraz praktyków - bezpośrednich kreatorów rzeczywistości szkolnej. Grono autorów tego zbioru liczy 35 osób i reprezentowane jest w równej mierze przez pracowników nauki, (asystentów i adiunktów Uniwersytetu Zielonogórskiego) oraz nauczycieli zielonogórskich szkół. Niewątpliwym walorem tej publikacji jest umieszczenie w jednym zbiorze poglądów przedstawicieli tych dwóch środowisk. Takie podejście umożliwia ukazanie materiału zarówno od strony

aktualnej wiedzy naukowej jak i obrazu rzeczywistości wychowawczej w szkole. Ponadto, należy je uznać za przejaw udanego i jakże potrzebnego dialogu pomiędzy praktykami a teoretykami.

Sposób eksponowania poruszanej w książce problematyki jest kolejnym, trzecim powodem, dla którego opracowanie może liczyć na zainteresowanie ze strony czytelników. Konstrukcję książki tworzą takie pojęcia jak: konteksty, płaszczyzny i formy współdziałania, wymiary i poziomy porozumiewania się, oczekiwania rodziców wobec szkoły ujmowane - co jest szczególnie godne podkreślenia - relacyjnie. Terminami tymi znacząca jest, zawarta w opracowaniu refleksja nad współczesnym postrzeganiem roli nauczyciela w kreowaniu nowych stosunków pomiędzy rodzicami a szkołą.

Strukturę zbioru tworzą trzy części. *P i e r w s z ą* z nich (dwa początkowe rozdziały) wypełniają artykuły, w których autorzy koncentrują swoje rozważania wokół dwóch zasadniczych kwestii, celu i zakresu podejmowanych wspólnie przez rodziców i nauczycieli działań i wysiłków, zmierzających do wspierania wszechstronnego rozwoju osobowego każdego ucznia, we wszystkich wymiarach, intelektualnym, psychicznym, społecznym, zdrowotnym, estetycznym, moralnym i duchowym.

D r u g i blok zagadnień, najbardziej obszerny stanowią teksty, które służą ukazaniu płaszczyzn współdziałania rodziców i nauczycieli, omówieniu przejawów ich wspólnej troski o dobro dzieci, zapoznaniu z konkretnymi oczekiwaniami rodziców wobec szkoły, a także określeniu typowych błędów popełnianych przez nauczycieli i rodziców w ich wzajemnych kontaktach.

Zbiór zamyka artykuł pt. „*Wizja szkoły otwartej na potrzeby i oczekiwania rodziców*” stanowiąc jednocześnie ostatni, podsumowujący rozdział książki autorstwa I. Nowosad - redaktorki opracowania i M. Olczyka. Autorzy tekstu w oparciu o analizę rodzicielskich oczekiwań wobec szkoły, preferowanych form współpracy z nauczycielami nakreślają wizję nowej roli nauczyciela i szkoły, postrzeganych jako głównych inicjatorów działań zorientowanych na aranżowanie wzajemnie korzystnej współpracy.

W strukturze książki uwagę przyciąga rozdział poświęcony „*Wspólnej trosce o dobro dziecka*”. Intencją autorów poszczególnych tekstów jest ukazanie dobra dziecka jako nakazu i konieczności podejmowanych działań. G. Gajewska rozważając zagadnienie współdziałania rodziny i szkoły na rzecz rozwoju dziecka, uświadamia czytelnikom, że w gronie osób wywierających wychowawczo-opiekuńczy wpływ na wychowanka są nie tylko nauczyciele-wychowawcy i rodzice, ale także nauczyciele prowadzący świetlicę szkolną, bibliotekę oraz wszystkie inne osoby zatrudnione w strukturach szkoły.

Interesującą refleksję na temat udziału środowiska rodzinnego w przygotowaniu dziecka do roli ucznia prezentuje M. Nyczaj-Drąg. Środowisko rodzinne - jak pisze autorka tekstu - wywiera bardzo istotny wpływ na stosunek dziecka do szkoły. Dlatego tak ważne jest, aby dom rodzinny w sposób świadomy lub nieświadomy dostarczał dziecku pozytywnych stymulacji. Wyniki relacjonowanych przez autorkę badań nie napawają optymizmem. Rodzice przygotowują dzieci do szkoły głównie instrumentalnie (dokonywanie zakupów, urządzenie kąpielni nauki), rzadziej przez kontakt werbalny (wspólną z dzieckiem naukę, rozmowy o szkole, wspomnianie i opowiadanie własnych doświadczeń rodziców ze szkoły). Mając na względzie dobro dziecka wkraczającego w progi szkoły autorka sygnalizuje potrzebę zmiany takiego podejścia.

Współpraca nauczycieli i rodziców w trosce o dobro dzieci niepełnosprawnych jest przedmiotem rozważań podjętych przez K. Kochan. Choć ustawa o systemie oświaty z 1991 roku zapewniła możliwość pobierania nauki dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej we wszystkich typach szkół a integracja uczniów niepełnosprawnych stała się powszechną zasadą wychowania oraz nauczania, to jednak najlepiej i najszerzej kształcenie integracyjne rozwija się na szczeblu edukacji wczesnoszkolnej. Jest to uwarunkowane - zdaniem autorki - specyficznym, bardzo korzystnym jakościowo charakterem wzajemnych relacji nauczycieli i rodziców uczniów klas I-III.-

M. Florkowski w swoim artykule poszerza spojrzenie na współpracę rodziców i nauczycieli o pomoc specjalistyczną. W sytuacjach, kiedy rozwiązanie trudności dzieci, przezwyciężenie ich problemów wykracza poza zakres możliwości i umiejętności pomocy nauczyciela, pedagoga czy rodziców, niezbędna jest pomoc specjalistów. Autor akcentuje, iż szczególnie dziś, bardzo ważne jest, aby nauczyciel potrafił określić, jakiego typu pomocy i wsparcia należy udzielić dziecku, do jakiego typu specjalisty się udać?

D. Łupicka-Szczeńnik w tekście poświęconym „*Psychologicznej analizie wzajemnych kontaktów nauczyciel-rodzic*” poszukuje odpowiedzi na pytanie: co zrobić, gdy kontakty nie układają się najlepiej, czy jest jakiegokolwiek wyjście, a jeżeli tak, to jakie i kto może się tego podjąć? W konkluzji prezentuje pewne wskazania praktyczne dla nauczyciela, które mogłyby być wykorzystywane przez niego w relacjach z rodzicem i dzieckiem, w konsekwencji sprzyjając rozwijaniu właściwej współpracy opartej na obustronnej życzliwości, zaufaniu i wiarygodności.

W grupie artykułów poświęconych współczesnej wizji szkoły, szczególną uwagę przyciągają rozważania I. Nowosad na temat „*Udziału rodziców w tworzeniu nowego wizerunku szkoły z perspektywy wdrażanej reformy systemu edukacji*”. Autorka podkreśla, że w sytuacji kiedy szkoła postrzegana jest jako jeden z istotniejszych elementów społecznego środowiska dziecka, współdecydowanie ze strony rodziców o wychowaniu i edukacji młodego pokolenia, staje się uzasadnioną koniecznością. Zdaniem autorki - wnioski z analizy rodzicielskich oczekiwań wobec szkoły mogą budzić niepokój. Odpowiedzialnością za wychowanie i naukę swojego dziecka większość współczesnych rodziców obarcza szkołę i nauczyciela, a współpracę z nimi postrzega jako działania okazjonalne, skierowane głównie na pomoc własnemu dziecku. W konkluzji autorka akcentuje potrzebę podjęcia działań zmieniających ten stan rzeczy. Odnosiłyby się one przede wszystkim do osób, którym dobro dziecka prawdziwie leży na sercu.

Zawartość treściowa recenzowanego opracowania nosi znamiona komplementarnego potraktowania zarówno teoretycznych przesłanek, jak i uogólnień weryfikowanych przez praktykę. W dużej mierze uzmysławia więc czytelnikom doniosłość zagadnienia współpracy nauczycieli i rodziców w doskonaleniu procesu edukacji szkolnej.

Lekturę książki, zbioru o charakterze popularyzatorsko-metodycznym można polecić zarówno nauczycielom - refleksyjnym praktykom, rodzicom, osobom parającym się badaniem nowej rzeczywistości edukacyjnej, w której rodzice i nauczyciele wspólnie mogą decydować o przebiegu procesu dydaktyczno-wychowawczego, jak i studentom kierunków nauczycielskich. Ponadto dla wielu osób zainteresowanych tą problematyką, publikacja z tak bogatą bibliografią (około 400 pozycji) może stanowić źródło informacji na temat najnowszych i klasycznych pozycji naukowych, które ukazały się w tym zakresie.